Metafora corabiei şi elogiul personajelor biblice la Ioan Hrisostom*

Tincuţa Cloşcă
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi

Abstract: The ship, as a symbol of salvation, appears both in the Bible and in the secular Greek and Latin literature. In the Late Antiquity, Christian and pagan authors have taken over this symbol, giving it a larger significance. Like many other ecclesiastical Greek and Latin writers of the fourth century, John Chrysostom often used the ship metaphor in his sermons in order to reveal the truths of Christian religion in order to make them more accessible to his listeners and to turn them to a lifestyle closer to the Christian demands. In John Chrysostom's writings, the ship works not only as a symbol of the Church, but it is also a symbol of the Christian moral virtues, of the soul, of the Universe, of biblical characters. In this study I intend to give a thoroughly analysis to last of them.

Key-words: John Chrysostom, metaphor, ship, biblical characters

Potrivit celei mai uzuale definiţii, metafora (de la cuvântul grec *metaphorein* = „a duce/a purta dincolo") facilitează înţelegerea unui lucru în termenii altui lucru. În acest sens, metafora este foarte asemănătoare cu analogia sau cu o comparaţie subînţeleasă (Vianu 1957: 9). Încă din Antichitate, Quintilian a definit-o astfel, numind-o *brevior similitudo*[1]. Mai mult, metafora, „regină a tropilor"(Druet 1990: 295), este clasată printre figurile de discurs, alcătuite dintr-un singur cuvânt şi definită ca trop prin asemănare, iar ca figură ea constă dintr-o deplasare şi extindere a sensului cuvintelor (Ricœur 1984: 13).

* Cercetările au fost finanţate din Fodul Social European de către Autoritatea de Management pentru Programul Operaţional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 [proiect POSDRU/CPP 107/DMI 1.5/S/78342].

[1] Vianu 1957: 98; Despre interpretările actuale ale metaforei din punct de vedere al teoriei cunoaşterii, cf Gineste, Scart-Lhomme, 1999: 447-492. Despre evoluţia concepţiilor despre metaforă, cf. Molino, Solblin, Tamine 1979: 5-40; Verdeş 2004. Despre principalele teorii ale metaforei, cf. Avădanei 1994; Ricœur 1984; Alte lucrări despre metaforă: Lakoff, Johnson 1985; Ortony 1993: 1-18; Cazeaux 2002: 3-26; Richard 1969; Black 1993: 19-41; Glucksberg, Keysar 1993: 401-424; Wunenburger 2004; Fernandez 1974: 119-145; Lakoff, Johnson 1980: 453-486; Dürrenmatt 2002; Isenberg 1963: 609-622; Beck 1978: 83-97; Paivio, Walsh 1993: 307-328; Kövecses 2002; Taverniers 2002; Boys-Stones (ed.) 2003.

BDD-V3590 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:37 UTC)

La procedeele stilistice, precum metafora, au recurs nu numai talmudiştii evrei antici în interpretarea *Torrei*, scriitorii şi filosofii greci şi romani cugetând la miturile antice, dar şi Părinţii şi scriitorii bisericeşti în explicarea a numeroase pasaje ale textelor biblice (Bîcicov 1984: 249). Aşadar, metafora este un procedeu didactic şi retoric la îndemână. Iisus însuşi a vorbit în parabole şi prin intermediul metaforelor. Această practică a fost continuată de către autorii celor patru Evanghelii, de către Apostolul Pavel în epistolele sale şi de către Părinţii Bisericii (Cameron 1994: 48).

Chestiunii utilizării metaforelor în arta oratorică a Părinţilor Bisericii i-au fost dedicate puţine studii. Menţionăm aici studiul lui A. V. Nazzaro despre metaforele şi imaginile agricole la Ambrozie (Nazzaro 1996: 73-85) şi cel al lui J. Leemans despre metafora *agonotetului* în opera lui Grigore de Nyssa - *God and Christ as agonothetae in the writings of Gregory of Nissa* (Leemans 2004: 5-31).

Dintre toate metaforele prezente în opera lui Ioan Hrisostom, doar câteva au fost analizate în literatura de specialitate: este vorba despre cea *extracției aurului* (Nigro 2008: 283-299), cea a *atletului* (Sawhill 1928), cele *acvatice* (Retzleff 2003: 195-207), cele *maritime* (Brottier 1994: 145-158), cea a *bogăției* (Viansino 2003: 137-205) şi cea a *morții* (Druet 1990). Cea a *corabiei*, prezentă şi ea în scrierile lui Ioan Hrisostom, nu s-a aflat până acum în atenţia cercetătorilor.

În opera hrisostomică, se mai întâlnesc metafora *atletului* (Chrys., *In Mt.*, 33, 5: 416; Chrys., *In Gen.*, 30, 1: 398); Chrys., *De virg.*, 38: 64), a *doctorului* (Chrys., *De sacerd.*, *4*, 3: 130; Chrys., *De virg.*, 47: 86; Chrys., *Adv. oppugn.*, 10: 273), a *plugarului* (Chrys., *Pecc. fratrum.*, 5: 34-35; Chrys., *In: Habentes*, 4, 1: 289-290; Chrys., *De glor. in tribul.*, 1: 78-80), a *luptătorului* (Chrys., *In: Si esurierit*, 4: 113; Chrys., *In S. Barl.*, 4: 495; Chrys., *Ad. pop. ant.*, 1, 8: 24), a *ostașului* (Chrys., *Ad. pop. ant.*, 3, 7: 80; Chrys., *In II Cor.*, 51: 450) şi a *extracției aurului* (Chrys., *Ad. pop. ant*, 4, 1: 84; Chrys., *In Gen.*, 5, 1: 46), însă cea a *corabiei* este cea mai uzitată. Nicicând, poate, capacitatea de sugestie nu a fost mai mare ca în scrierile lui Ioan Hrisostom, care i-a atribuit menirea de a servi atât ca emblemă a factorilor ce sunt necesari pentru prosperitatea şi edificarea morală a societăţii în care trăia, cât şi ca mijloc de combatere a viciilor.

Desigur, metafora corabiei nu se întâlneşte pentru prima dată în opera lui Hrisostom. De exemplu, Tertullian face din imaginea corabiei simbolul explicit al Bisericii: „În rest – scria el în tratatul *De baptismo* – barca prefigura Biserica care pe marea lumii este scuturată de valurile persecuţiilor şi ispitelor, în timp ce Domnul în răbdarea sa pare să doarmă până în ultima clipă când, trezit de rugăciunea sfinţilor, stăpâneşte lumea şi redă pacea alor săi" (Tert., *Bapt.*, 12, 8: 243). Cu aceeaşi semnificaţie, ea mai apare la Ciprian al Carthaginei în *De Catholicae Ecclesiae Unitate* („Despre unitatea Bisericii"), la Origen şi la Teofil al Antiohiei; acesta din urmă scria: „Şi precum piraţii, după ce au umplut corăbiile cu călători, sfărâmă corăbiile, ca să le nimicească, tot aşa se întâmplă şi cu cei rătăciţi de la adevăr: pier din pricina rătăcirii" (Thphl. Ant., *Autol.*, 2, 14: 306).

În tratatele, dar şi în omiliile, catehezele, comentariile biblice, panegiricile, epistolele lui Hrisostom, corabia nu va simboliza doar Biserica, ci reprezentarea ei

BDD-V3590 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:37 UTC)

este una metaforică sau alegorică, în sensul că există o multitudine de elemente care slujesc ca termeni de comparaţie pentru corabie, printre care şi unele personaje biblice, pe care le vom analiza în rândurile ce urmează.

În scrierile sale, scriitorul antiohian a recurs la metafora *corabiei* pentru a lăuda puterea de caracter a unor personaje biblice în faţa obstacolelor şi a probelor trimise de Dumnezeu, pe de o parte, şi de a arăta milostivirea lui Dumnezeu, pe de altă parte. Hrisostom crede că nu este vorba despre cruzime nejustificată sau, şi mai rău, de lipsă de interes pentru greutăţile vieţii oamenilor, ci Dumnezeu, pe de o parte, îngăduie ca sufletele lor să fie ispitite uneori, pentru ca ele, prin trecerea lor prin chinuri şi greutăţi, să fie curăţite de patimi şi slăbiciuni, iar pe de altă parte, Dumnezeu nu va permite să fie ispitite dincolo de puterile lor de a lupta şi nici nu le va da poveri mai grele decât cele pe care le pot duce. De asemenea, greutăţile şi chinurile acestei vieţi sunt o ocazie prin care Dumnezeu ne îndeamnă la înţeleptire, speranţă şi răbdare. Unele personaje din *Vechiul* şi *Noul Testament* ilustrează foarte bine această teorie. Pentru a arăta milostivirea lui Dumnezeu faţă de cel care a naufragiat în pofida condiţiilor atât de favorabile, scriitorul antiohian spune despre Adam: „Iar Dumnezeu primindu-l, îndată l-a îmbrăcat şi povăţuindu-l puţin câte puţin, l-a suit la cer, cu toate că greşeala lui nu era vrednică de iertare. Că nu din pricina silei vânturilor s-a întâmplat scufundarea aceasta, ci din lenevirea lui... Că fiind în rai şi a cădea în păcat este ca şi cum ţi s-ar întâmpla înecare de corabie la mal"(Chrys., *Daem. non gubernare*, 1, 2: 13-14).

În acelaşi mod, Hrisostom prezintă naufragiul regelui David la intrarea în port: adulterul său cu Batşeba şi uciderea lui Urie distrug liniştea pe care el o câştigase datorită numeroaselor sale calităţi. În cazul lui David această situaţie este remediabilă, deoarece acesta dă dovadă de o deosebită încredere în Dumnezeu pentru a se ridica: „Închipuieşte-ţi stăpânul unei corăbii, care a străbătut cu corabia lui nenumărate mări, care la sfârşitul călătoriei, după ce a înfruntat multe furtuni şi valuri, după ce a scăpat de stâncile ascunse în mare, se scufundă cu corabia plină de mărfuri şi de bogăţii chiar în gura portului şi de abia scapă din acest groaznic naufragiu... Fericitul David s-a dus şi el la fundul mării după nenumărate osteneli şi sudori, dar nu a rămas acoperit de ape, ci s-a aruncat din nou în corabie, a întins pânzele, a pus mâna pe cârma corabiei, a început aceleaşi munci şi şi-a făcut mai mare bogăţia" (Chrys., *In Mt.*, 26, 7: 340).

Fără îndoială, cel mai dificil este să te ridici din naufragiul pe care îl provoacă mândria. Hrisostom a consacrat un întreg tratat mândriei, pe care o consideră un păcat major şi pe care trebuie s-o prevină orice pedagogie (Brottier 1994: 151). Acest păcat, prin excelenţă, mai tiranic decât orice altă tentaţie (Chrys., *Adv. oppugn.*, 3: 211; Chrys., *In Mt.*, 19, 1: 244), ameninţă mai ales persoanele înaintate pe calea sfinţeniei, care nu mai sunt conştiente de egalitatea fundamentală a tuturor fiinţelor în faţă Creatorului lor şi ajung la o atitudine dispreţuitoare, care distruge într-o clipă sfinţenia lor. Scriitorul antiohian, pentru a evidenţia valoarea smereniei şi pericolul reprezentat de mândrie, a invocat pilda vameşului şi a fariseului, comparându-i pe fiecare dintre cei doi cu câte o corabie încărcată. Deşi amândoi îndeplineau voia lui

BDD-V3590 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:37 UTC)

Dumnezeu, vameşul a ajuns cu bine în port datorită smereniei lui, iar fariseul a suferit naufragiul în port din cauza mândriei lui (Chrys., *In: Vidi Dom.*, 4, 4: 175-176). Ioan Hrisostom numeşte naufragiul în port trista aventură spirituală a acelora care, fiind aproape de Dumnezeu, prin sfinţenia lor, pierd dintr-o dată această apropiere datorită mândriei lor. Aşadar, fariseul s-a înecat în port nu datorită rugăciunii, ci din cauza voinţei lui, iar vameşul găseşte, printr-un elan de credinţă smerită, încrederea în faţa lui Dumnezeu care-l aruncă dintr-o dată în port. Acesta din urmă nu avea merite deosebite, dar şi-a arătat intenţia care l-a salvat. În acest sens, într-una dintre *In Genesim homiliae*, rostite în post, întâlnim: „Unul era plin de mândrie, de îngâmfare, de fală, celălalt, plin de smerenie. De aceea vameşul, deşi avea mii şi mii de poveri de păcate, le-a lepădat pe toate, pe când fariseul, cu toate că s-a urcat la templu cu corabia încărcată de fapte bune, de milostenii, de post, s-a înecat chiar în port, pentru că s-a izbit, ca de stâncă, de duhul slavei deşarte şi al mândriei" (Chrys., *In Gen.*, 31, 2: 396).

În toate textele despre fariseu (Chrys., *Gen.*, 31, 2: 396; Chrys., *Non desper.*, 1: 47; Chrys., *De profectu evang.*, 1: 331-331; Chrys., *De Laz.*, 6, 5: 135; Chrys., *De Laz.*, 7, 3: 157; Chrys., *De Laz.*, 1, 10: 45-46; Chrys., *De Laz.*, 5: 148; Chrys., *In Cal.*, 1: 36), nu este nicăieri vorba despre vreo mântuire acordată fariselui, despre vreo nouă plecare, de o nouă călătorie pe mare la care el ar pleca precum David. Naufragiului corabiei în port este fără circumstanţe atenuante: corabia ajunsese în port şi acolo s-a scufundat.

Ioan Hrisostom foloseşte, de asemenea, metafora corabiei într-un alt context major al predicilor sale, şi anume când le vorbeşte enoriaşilor săi despre milostenie. Pentru a-i mişca pe bogătaşii cu inima împietrită, el trasează portretul săracului care suferă naufragiul în port, cu inima chinuită de o sete cruntă alături de izvorul de apă, precum săracul Lazăr: „Că zăcea Lazăr la uşă parcă anume ca să fie martor al bunăstării altuia, ducându-şi zilele numai atâta cât să-şi simtă nenorocirile, suferind sfărâmare de corabie în liman, chinuit lângă izvor de cea mai arzătoare sete" (Chrys., *In Cal.*, 10: 34). Pentru a evidenţia faptul că bogăţia nu constituie un bine, ci binele constă în viaţa curată pe care o duc cei săraci, scriitorul antiohian exemplifică prin pilda bogatului nemilostiv, care nu a fost pedepsit din cauza bogăţiei, ci pentru că era crud şi inuman, trăind în răutate şi neomenie şi bucurându-se de toată bunăstarea: „Bogatul avea corabia plină de marfă şi plutea cu vânt prielnic, dar nu vă încântaţi, fiindcă se îndrepta spre sfărâmare, fiindcă bogatul nu a vrut să aşeze încărcătura cu băgare de seama (evlavie)" (Chrys., *De Laz.*, 1, 7: 36; Chrys., *In Cal.*, 4: 24).

În cazul Anei, chinuite de cealaltă soţie a soţului ei, Elcana, pentru că nu putea avea copii, metafora corabiei cunoaşte o dezvoltare neaşteptată, în sensul că naufragiul corabiei nu se produce datorită priceperii şi iscusinţei celui care o conduce: „după cum atunci când o corabie este prinsă în mijlocul vânturilor, care se luptă unele cu altele, şi când valurile mării se năpustesc mulţime la pupă, şi la proră, corăbierul, stând la cârma şi ocolind cu ştiinţa lui atacurile valurilor, scapă corabia de la înec, tot aşa şi Ana nu a lăsat să i se înece sufletul său" (Chrys., *De Anna*, 2, 1:

BDD-V3590 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:37 UTC)

26) când s-au întâlnit în sufletul ei mânia şi tristeţea, care i-au sfârmat gândurile şi nu două sau trei zile sau douăzeci de zile, ci ani întregi.

Vorbindu-le ascultătorilor săi despre suferinţă şi dreptatea divină, Ioan Hrisostom face referire la Iov. Acesta era un ne-evreu înstărit din ţara Uţ, Edom. Deşi avea bogăţii fără margini, el se temea de Dumnezeu şi se abătea de la rău. Dintr-odată, o serie de nenorociri au venit peste el, pierzându-şi copiii, turmele, averile, apoi alegându-se cu o boală a pielii care părea a-l duce la moarte. Deşi era cuprins de durere, Iov a continuat să-şi exprimă supunerea faţă de Dumnezeu, refuzând să-l blesteme. Pentru a arăta puterea de caracter a lui Iov în faţă numeroaselor nenorociri care s-au abătut asupra lui, scriitorul antiohian a apelat la metafora corabiei, spunând că diavolul i-a luat totul, „a dezlănţuit marea cu valurile ei, dar nu a înecat corabia" (Chrys., *De Laz.*, 5, 4: 118).

Pentru a arăta puterea şi curajul apostolilor lui Hristos, care au propovăduit Evanghelia când se ducea război împotriva poporului iudeu, Hrisostom spunea, într-una dintre *In Mattheum homiliae*, despre apostoli că au fost asemenea celor care „nu au condus niciodată o corabie şi nici nu au văzut marea, dar cărora li s-a poruncit să se aşeze la cârma unei corăbii, să o conducă şi să poarte război pe mare, când mare îşi înalţă de pretutindeni valurile, când se întunecă tot văzduhul, când corăbii se îneacă una după alta, când sus pe punte toţi se răzvrătesc, iar jos din mare năvălesc fiarele mării, care împreună cu valurile înghit pe călători; când trăsnetele se slobod din înaltul cerului, când piraţii năvălesc, când corăbierii îşi întind unii altora curse" (Chrys., *Mt.*, 75, 3: 853).

Scriitorul antiohian a fost atras în mod deosebit de personalitatea apostolului Pavel, în care a văzut tipul creştinului desăvârşit, chiar al episcopului ideal, mai curând decât omul spiritual motivat de problemele teologice şi filosofice. Într-o serie de omilii, apostolul Pavel este descris ca fiind drept, neînfricat şi jertfelnic, având un temperament înflăcărat. În una dintre cele 30 de omilii la *In secumdam ad Corinthios epistolam*, evidenţiind meritele Apostolului neamurilor, spunea că „suferind mii şi mii de naufragii, a reuşit să ducă corabia plină cu încărcătură în port nu pe o mare liniştită, ci printre stânci şi valuri, în vânturi şi furtuni" (Chrys., *De mut. Nom.*, 1, 4: 15; Chrys., *Hom. VII: In templo s. Anast.*: 602). Mai mult, el „a cârmuit întreaga lume, pe unii îi trăgea la sine botezaţi, pe cei ce ameţeau din pricina valurilor îi sprijinea ca să nu cadă jos, corăbierilor le poruncea să fie la locurile lor, iar el stând la cârma corabiei privea cu băgare de seamă la prora ei, funiile le încorda, vâsla o întrebuinţa, pânza o întindea, la cer se uita, totul fiind el: şi corăbier şi căpitan, şi în sfârşit pătimindu-le, numai că să dezlege relele altora, a suferit naufragii ca să contenească naufragiul întregii lumi"(Chrys., *In II Cor.*, 25: 225-226).

Aşadar, analiza acestor câteva metafore din opera lui Ioan Hrisostom arată concepţia sa asupra realităţii, concepţie pe care ţinea să o transmită şi celor ce veneau să-l asculte. Scriitorul antiohian s-a slujit de metafora corabiei în scrierile sale pentru a arăta faptul că personajele biblice prin comportamentul lor fac dovada faptului că viaţa lipsită de chinuri şi greutăţi este determinată nu de realitate, ci de capacităţile fiecăruia de a o trăi. Altfel spus, o trăire bună în mod obiectiv poate

BDD-V3590 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:37 UTC)

deveni rea din punct de vedere subiectiv şi invers: este un dublu îndemn spre luare aminte şi speranţă.

Bibliografie

Izvoare

Chrys., *De virg.*: Ioan Gură de Aur*, Despre feciorie. Apologia vieţii monahale. Despre creşterea copiilor*, traducere din limba greacă veche şi note de Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2007.

Chrys., *De sacerd.*: Ioan Gură de Aur *Despre preoţie*, traducere, introducere şi note de Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2004.

Chrys., *De Anna*: Ioan Gură de Aur *Omilii la Ana. Omilii la David şi Saul. Omilii la Serafimi*, traducere din limba greacă veche şi note de D. Fecioru, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2007.

Chrys., *De mut. Nom.:* Ioan Gură de Aur *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie. Despre tăria credinţei. Despre Propovăduirea Evangheliei şi alte omilii*, traducere din limba greacă veche şi note de Dmitru Fecioru, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2006.

Chrys., *In Gen.*: Ioan Gură de Aur *Omilii la Facere*, în idem, *Scrieri*, I, traducere, introducere, indici şi note de Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1987 (*PSB* 21).

Chrys., *In Mt.*: Ioan Gură de Aur *Omilii la Matei*, în idem, *Scrieri*, III, traducere, introducere, indici şi note de Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1994 (*PSB* 23).

Chrys., *De Laz.*: Ioan Gură de Aur *Omilii la parabola despre săracul Lazăr şi la bogatul nemilostiv,* traducere din limba greacă veche şi note de A. Tănăsescu-Vlas, Bucureşti, 2002.

Chrys., *Ad. pop. ant.*: Ioan Gură de Aur *Omiliile la statui*, traducere din limba greacă veche şi note de D. Fecioru, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2007.

Chrys., *Hom. VII: In templo s. Anast.:* Ioan Gură de Aur *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, traducere din limba greacă veche şi note de Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2002.

Chrys., *In II Cor.*: Ioan Gură de Aur, *Tâlcuirea la Epistola a doua către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, ediţie revizuită de Constantin Făgeţan, Bucureşti, 2007.

Chrys., *Non desper.*: Ioan Gură de Aur, *Despre desfătarea celor viitoare. Să nu deznădăjduim. Nouă cuvântări la Cartea Facerii*, traducere din limba greacă veche şi note de Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2008.

Chrys., *In: Habentes*, Ioan Gură de Aur, *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, traducere din limba greacă veche şi note de Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2007.

Thphl. Ant., *Autol.*: Teofil al Antiohiei, *Trei cărţi către Autolic*, în *Apologeţi de limbă greacă*, traducere, introducere, note şi indici de Tudor Bodogae, Ovidiu Căciulă, Dumitru

BDD-V3590 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:37 UTC)

Fecioru, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1980 (*PSB* 2).

Lucrări de referinţă

Avădanei 1994: Ştefan Avădanei, *La început a fost metafora*, Editura Virginia, Iaşi.

Beck 1978: Brenda E. Beck, *The Metaphor as a Mediator Between Semantic and Analogic Modes of Thought*, în *Current Anthropology*, 1, p. 83-97.

Bîcicov 1984: V. V. Bîcicov, *Estetica Antichităţii târzii*, traducere de L. Dragomirescu, Editura Meridiane, Bucureşti.

Black 1993: Max Black, *More about Metaphor*, în *Metaphor and Thought*, 2nd edition, edited by Andrew Ortony, Cambridge University Press, p. 19-41.

Boys-Stones 2003: G. R. Boys-Stones (ed.), *Metaphor, Allegory and the Classical Tradition: Ancient Thought and Modern Revisions*, Oxford University Press.

Brottier 1994: Luis Brottier, *Le port, la tempête et le naufrage: sur quelques métaphores paradoxales employées par Jean Chrysostome*, RevSR 68.2, p. 277-292.

Cameron 1994: Averil Cameron, *Christianity and the Rhetoric of Empire. The Development of Christian Discourse*, London.

Cazeaux 2002: Clive Cazeaux, *Metaphor and the Categorization of Senses*, în *Metaphor and Symbol*, 17 (1), p. 3-26.

Druet 1990: François-Xavier Druet, *Langage, images et visages de la mort chez Jean Chrysostome*, Namur.

Dumortier 1966: Jean Dumortier, *Comparaisons et métaphores chrysostomiennes*, în *Littérature et religion. Mélanges offerts au chanoine J. Coppin* (Mélanges de science religieuse 23 Suppl.), p. 31-38.

Dürrenmatt 1963: Jacques Dürrenmatt*, La mètaphore*, Paris, Honoré Champion.

Fernandez 1974: James W. Fernandez *The Mission of the Metaphor in Expressive Culture*, în *Current Anthropology*, 2, p. 119-145.

Gineste, Scart-Lhomme 1999: Marie-Dominique Gineste, Véronique Scart-Lhomme, *Comment comprenons-nous les mètaphore?*, în *L'année sociologique*, 99, p. 447-492.

Glucksberg, Keysar 1993: Sam Glucksberg, Boaz Keysar *How Metaphor Work*, în *Metaphor and Thought*, 2nd edition, edited by Andrew Ortony, Cambridge University Press, p. 401-424.

Isenberg 1963: Arnold Isenberg, *On Defining Metaphor*, în *Journal of Philosophy*, vol. 60, nr. 21, p. 609-622.

Kövecses 2002: Z. Kövecses, *Metaphor: A Practical Introduction*, Oxford University Press.

Lakoff, Johnson 1980: George Lakoff, Mark Johnson *Conceptual Metaphor in Everyday Language*, în *Journal of Philosophy*, 8, p. 453-486.

Lakoff, Johnson 1985: George Lakoff, Mark Johnson, *Les métaphores dans la vie quotidienne*, traduit de l'americain par M. de Fornel, en collaboration avec J.-J. Learcle, Les Éditions de Minuit, Paris.

Leemans 2004: John Leemans, *God and Christ as Agonothetae in the Writings of Gregory of Nissa*, în *Sacris Erudiri*, 43, p. 5-31.

Miller 1972: T. A. Miller, *Images de la mer dans les épîtres des Cappadociens et de Jean Chrysostome*, în *Antiquité et temps modernes*, pour le 80e anniversaire de Fédor Aleksandrovic Petrovskii, edited by M. J. Grabar-Passek, M. L. Gasparov, T. I. Kuznecova, Moscau, p. 352-358.

BDD-V3590 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:37 UTC)

Molino, Solblin, Tamine 1979: J. Molino, F. Solblin, J. Tamine, *Présentation: Problèmes de la métaphore*, în *Langages*, vol. 12, nr. 54.

Nazzaro 1996: Antonio V. Nazzaro, *Metafore e immagini agricole nel* De uiduis *di Ambrogio*, în *Retorica ed esegesi biblica. Il Rilievo dei contenuti attraverso le forme*, Marcello Maria, Mario Girardi Bari (eds), p. 73-85.

Nigro 2008: Giovanni Nigro, *L'estrazione dell'oro in Giovanni Crisostomo: prassi e metafora*, în *Vetera Christianorum*, 45, p. 283-299.

Ortony 1993: Andrew Ortony, *Metaphor, Language and Thought*, în *Metaphor and Thought*, 2nd edition, edited by Andrew Ortony, Cambridge University Press.

Paivio, Walsh: 1993: Allan Paivio, Mary Walsh, *Psychological processes in Metaphor Comprehension and Memory*, în *Metaphor and Thought*, 2nd edition, edited by Andrew Ortony, Cambridge University Press, p. 307-328.

Retzleff 2003: Alexandra Retzleff, *John Chrysostom's Sex Aquarium: Aquatic Metaphors for Theatre in Homily 7 on Matthew*, în *Journal of Early Christian Studies,* 11, p. 195-207.

Richard 1969: Ivor Armstrong Richard *The Philosophy of Rhetoric*, Oxford University Press.

Ricœur 1984: Paul Ricœur, *Metafora vie*, traducere şi cuvânt înainte de I. Mavrodin, Editura Univers, Bucureşti.

Sawhill 1928: John A. Sawhill, *The Use of Athletic Metaphors in the Biblical Homilies of St. John Chrysostom*, Princeton.

Taverniers 2002: M. Taverniers, *Metaphor and Metaphorology. A Selective Genealogy of Philosophical and Linguistic Conceptions of Metaphor from Aristotle to the 1990s*, Ghent.

Verdeş 2004: Ovidiu Verdeş, *Metafora – un concept deschis*, Editura Universităţii din Bucureşti.

Viansino 2003: G. Viansino, *Aspetti dell'opera di Giovanni Crisostomo*, in *Koinonia*, 25 (2001), p. 137-205.

Vianu 1957: Tudor Vianu, *Problemele metaforei şi alte studii de stilistică*, Editura de stat pentru literatură şi artă, Bucureşti.

Wunenburger 2004: Jean-Jacques Wunenburger *Filosofia imaginilor*, traducere de M. Constantinescu, ediţie îngrijită şi postfaţă de S. Alexandrescu, Iaşi, Editura Polirom.

BDD-V3590 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:37 UTC)